

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก
Guidelines for developing academic leadership for school administrators
of small schools in the office of the Nakhon Nayok Primary Educational
Service Area

พงศภัค ตรงคง¹, ธดา สิทธิธาดา², เยาวภา บัวเวช³

Pongsapuk Trongkong¹, Thada Siththada², Yaowapa Buawech³

Corresponding Author E-mail: s62561802024@ssru.ac.th,

thada.si@ssru.ac.th, yaowapa_1964@hotmail.3com

Received: 2025-02-14; Revised: 2025-04-24; Accepted: 2025-05-08

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน 2) ครูในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวน 198 คน ได้มาโดยวิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ปฏิบัติงานที่อย่างน้อย 5 ปี และผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารด้านทักษะการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวม ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และหากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการนิเทศภายในของผู้บริหาร รองลงมาคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, การบริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

¹ นักศึกษา, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹ Student, Faculty of Education, Suansunandha Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ปรึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² Assistant Professor Dr., Advisor, Faculty of Education, Suansunandha Rajabhat University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ปรึกษาร่วม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

³ Assistant Professor Dr., Co-Advisor, Faculty of Education, Suansunandha Rajabhat University

Abstract

This research aimed to 1) study the level of academic leadership for school administrators of small schools in the office of the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area, 2) study guidelines for developing academic leadership for school administrators of small schools in the office of the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area. The sample group consisted of 1) school administrators total 5 people 2) teachers in the school for the academic year 2023, totaling 198 people, obtained by finding the sample size using the sample size estimation table of Krejci and Morgan. Experts were the key informants, consisting of school administrators with excellent and excellent self-assessment results and at least 5 years of experience in performing duties, and 5 experts in school administration skills, obtained by purposive selection. The research instruments were questionnaires and in-depth interviews. The statistics used for quantitative data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Content analysis was used for qualitative data. The research results found that:

1) Academic leadership level of school administrators in small schools under the Office of the Primary Education Area of Nakhon Nayok Overall, academic leadership of school administrators is at the highest level. If considering each aspect, by ranking the average value from highest to lowest, it was found that the items with the highest average value were. 2) Guidelines for developing academic leadership of school administrators in small schools include vision setting and school curriculum development. Items with high average values are internal supervision of school administrators, followed by achievement orientation and promotion of learning atmosphere, respectively.

Keywords: Leadership, Academic Leadership, Management of small school educational institutions

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นยุคของสังคมข่าวสารหรือยุคของสังคมแห่งการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกทั้งในด้านประชากร สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมืองการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมไทย และการพัฒนาการศึกษาของไทย จึงจำเป็นต้องเตรียมคนให้พร้อม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยในอนาคตได้อย่างสันติสุข การพัฒนาจึงมุ่งที่จะพัฒนาคนหรือคุณภาพของคนให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความสามารถเต็มตามศักยภาพมีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม ดังนั้น คนจึงเป็นปัจจัยและผลของการพัฒนาประเทศหากประชากรของประเทศมีคุณภาพจะส่งผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน คนจะมีคุณภาพได้ขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพคน ดังคำกล่าวที่ว่า “การศึกษาพัฒนาคน คนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและประเทศชาติ” (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544: 27) การให้ความสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาคน นับเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายต้องเร่งพิจารณาเนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันประเทศชาติกำลังเกิดปัญหา ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้คุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ และทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่เป็นคนที่รู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (กำธร ปุณณวัฒน์กุล. 2550: 1)

ภาวะผู้นำที่เป็นปัจจัยที่สำคัญของทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรทางภาครัฐหรือเอกชน องค์กรจะมีความเจริญรุ่งเรือง หรือตกต่ำหรือไม่ เนื่องจากผู้บริหารในองค์กรนั้นมีภาวะผู้นำเพียงพอที่สามารถโน้มน้าวให้บุคลากรทำงานให้แก่องค์กรได้ตามค่าเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ (ภารดี อนันต์นาวิ. 2552: 76) ปัจจุบันหน่วยงานด้านการศึกษาได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่ก้าวกระโดด ผู้นำจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญและมีทักษะในการบริหารจัดการ รู้จักใช้เทคนิคการบริหารที่เหมาะสมกับสถานการณ์ โดย

ยึดหลักธรรมาภิบาล ตัดสินใจโดยใช้เหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมีความสามารถในการจูงใจและการทำงานร่วมกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน การวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินผลเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (ฉิรดา เวชญาลักษณ์. 2564: 127) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ตั้งอยู่ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอปากพลี อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ มีจำนวน 131 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียน 1-10 คน) จำนวน 78 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 121-600 คน) จำนวน 50 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 601-1,500 คน) จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,501 คนขึ้นไป) จำนวน 1 โรงเรียน จะเห็นว่ามีโรงเรียนขนาดเล็กอยู่เป็นจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 59.54 ซึ่งที่ผ่านมาโรงเรียนหลายแห่งมีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศในด้านต่าง ๆ ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการยกระดับคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

ธรร สุนทรายุทธ (2551: 327-366) ได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ดังนี้

1) ทฤษฎีนำเชิงคุณลักษณะ (Trait theories of leadership) แนวความคิดนี้เชื่อกันว่า คนเป็นผู้นำจะมีคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ภาวะอารมณ์และจิตใจ ความต้องการ แรงขับ และค่านิยมที่แตกต่างกับคนที่ไม่เป็นผู้นำ โดยคุณลักษณะที่มักพบในตัวผู้นำ ได้แก่ ความมีพลังและความทะเยอทะยาน ความต้องการนำผู้อื่น ความสัจซื่อ มีจริยธรรม ยึดมั่นหลักการ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ความเฉลียวฉลาด และความรอบรู้ในงาน อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อประจักษ์ว่าคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งมีผลต่อความสำเร็จของผู้นำเสมอไป

2) ทฤษฎีผู้นำเชิงพฤติกรรม (Behavioral theories of leadership) แนวความคิดนี้เชื่อกันว่า การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องมีพฤติกรรม ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสม โดยจำแนกพฤติกรรมที่ผู้นำใช้ในการบริหารงานออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมที่มุ่งงาน กับพฤติกรรมที่มุ่งคน และจากพฤติกรรมทั้งสองด้านสามารถจำแนกออกเป็นแบบของผู้นำได้หลายแบบ ซึ่งผู้นำแต่ละแบบจะมีความเชื่อและมุมมองต่อผู้ใต้บังคับบัญชาที่แตกต่างกัน แต่เชื่อกันว่าแบบของผู้นำที่มีประสิทธิผลสูงสุด มีพฤติกรรมที่มุ่งงาน และมุ่งคนสูงทั้งสองด้าน

3) ทฤษฎีผู้นำเชิงสถานการณ์ (Contingency theories of leadership) แนวความคิดนี้เชื่อว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดี พฤติกรรมซึ่งสะท้อนออกมาในแบบของผู้นำที่ดี จะมีผลต่อความมีประสิทธิภาพของผู้นำ แต่สถานการณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของผู้นำ ได้มีผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีในด้านนี้ขึ้นหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีผู้นำเชิงสถานการณ์ของ Fiedler (Fiedler's contingency model) ซึ่งเน้นการจับคู่ระหว่างแบบภาวะผู้นำกับตัวแปรเฉพาะบางสถานการณ์ กล่าวคือ ต้องปรับเงื่อนไขของสถานการณ์ให้สอดคล้องกับแบบภาวะผู้นำ ส่วนทฤษฎีวิถีทาง-เป้าหมาย (Path - goal theory) จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำกับลักษณะของผู้ใต้บังคับบัญชา และลักษณะของงาน เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ใต้บังคับบัญชา กล่าวคือ คนเหล่านี้จะเกิดแรงจูงใจก็ต่อเมื่อ ตนเชื่อว่ามีความสามารถที่จะทำงานนั้นได้ หรือเมื่อเชื่อว่าการใช้ความพยายามของตน ในการทำงานจะประสบความสำเร็จแน่นอนหรือได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า ดังนั้น ผู้นำจึงต้องใช้แบบผู้นำที่เหมาะสมในการสร้างแรงจูงใจ การจัดอุปสรรคขัดขวาง การพัฒนาความสามารถ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาจนเกิดความพึงพอใจในงาน และมั่นใจต่อผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

4) ทฤษฎีผู้นำเชิงความสามารถพิเศษ (Charismatic theories of leadership) แนวความคิดนี้เชื่อกันว่า ผู้นำเป็นผู้มีความสามารถในการทำงานมากหรือความสามารถในการทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้อย่างถูกต้อง มีความสามารถด้านวาทะในการจูงใจผู้อื่นให้คล้อยตาม เลื่อมใสศรัทธา เป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างในการวางตนได้เหมาะสม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และรู้จักสร้างบริบทที่เหมาะสมในการทำให้วิสัยทัศน์ของตนสอดคล้องกับความต้องการของผู้ตาม ผู้ตามจึงรู้สึกไว้วางใจและผูกพันทั้งต่อตัวผู้นำ และต่อวิสัยทัศน์ของผู้นำ

5) ทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational theories of leadership) แนวความคิดนี้เชื่อกันว่า ผู้นำเชิงปฏิรูปจะมุ่งการกระทำต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการเปลี่ยนแปลงที่ดีใหม่ ๆ และการสร้างควมมีชีวิตชีวาใหม่ให้แก่องค์กร มีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การมุ่งความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล การสร้างแรงดลใจแก่ผู้ตาม และการกระตุ้นการใช้ปัญญา ผู้นำเชิงปฏิรูปจึงแตกต่างกับทฤษฎีภาวะผู้นำอื่น ๆ ที่มุ่งเน้นกระบวนการแลกเปลี่ยน เมื่อผู้ตามปฏิบัติตามภารกิจสำเร็จก็จะได้รับผลตอบแทน ผู้นำเชิงปฏิรูปจึงมีแนวโน้มด้านความมีประสิทธิภาพสูงและเป็นที่ยอมรับมากในปัจจุบัน

สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำของการบริหารการศึกษาที่สำคัญในการกำหนดความอยู่รอดและความเจริญเติบโตขององค์กร สามารถจัดกลุ่มได้ 5 กลุ่ม ได้แก่ ทฤษฎีผู้นำเชิงคุณลักษณะ ทฤษฎีผู้นำเชิงพฤติกรรม ทฤษฎีผู้นำเชิงสถานการณ์ ทฤษฎีผู้นำเชิงความสามารถพิเศษ และทฤษฎีผู้นำเชิงปฏิรูป นอกจากนี้แนวคิดที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำในเชิงนิทัศน์ ได้แก่ ภาวะผู้นำตนเอง ภาวะผู้นำแบบทีมงาน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และภาวะผู้นำเชิงสัญลักษณ์

การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2551: 13) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดการโรงเรียน การวางแผนยุทธศาสตร์ การวางแผนการปฏิบัติการ การจัดโครงสร้างองค์การที่สนับสนุนการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ บริหารการเปลี่ยนแปลง การระดมทรัพยากร และสร้างช่องทาง การมีส่วนร่วมตัดสินใจของฝ่ายบริหาร

2. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพัฒนาความสามารถและคุณภาพในการสอนของครู นิเทศการสอนของครู ประเมินผล การเรียนการสอนของครูและนักเรียน ออกแบบการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประสานงาน กำกับดูแลการใช้หลักสูตร ทำตัวให้พบเห็นอยู่เป็นนิจในโรงเรียนและชุมชน

3. ด้านการบริหารตนเอง ทีมงาน และชุมชน

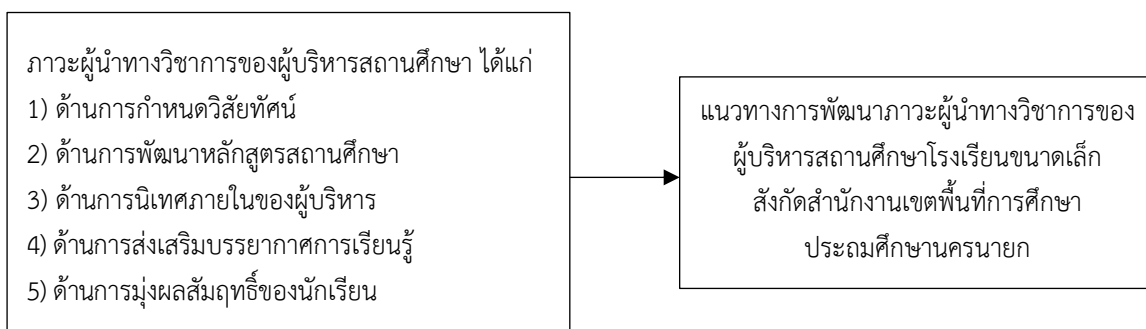
สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2553: 188-190) กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบ 7 ด้าน คือ 1) การพัฒนาวิสัยทัศน์ 2) ติดตามผลและนำหลักสูตรไปใช้ 3) แสดงความมั่นใจในการประเมิน 4) ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ 5) ส่งเสริมการวิจัย 6) เป็นผู้นำของบุคลากร และ 7) การมีส่วนร่วม

ไชย ภาวะบุตร (2560: 151-160) สรุปว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน คือ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน 3) ด้านการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน 4) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนิเทศภายในของผู้บริหาร 4) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และ 5) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายกผู้วิจัยเสนอกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก จำนวน 78 แห่ง ประจำปีการศึกษา 2566
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ประจำปีการศึกษา 2566 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่, และมอร์แกน (Krejcie, & Morgan. 1970: 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 66 แห่ง
3. ผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 66 คน ครูสายงานการสอน จำนวน 132 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 198 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)
4. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน และอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน สาขาวิชาบริหารการศึกษา 1 คน รวม 5 คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการบริหารสถานศึกษา

- 4.1 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารงานอย่างน้อย 5 ปี
- 4.2 เป็นผู้มีความรู้ และมีประสบการณ์ในด้านการบริหารการศึกษา และบริหารสถานศึกษา
- 4.3 มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา

จากคุณสมบัติดังกล่าว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- 1) ดร.เอกวัฒน์ ล้อสุนิรันดร์ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
- 2) ดร.สมชาย นาคันต์ รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก
- 3) ดร.กิตติศักดิ์ แป้นงาม ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ
- 4) ดร.อัศรเดช จันลา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสว่าง
- 5) ดร.ภัทรมาส มีสุขดิกลภัทร ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านวังไทร(วังไทรวิทยาคม)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (check list) เพื่อสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) ตำแหน่ง 3) ระดับการศึกษา และ 4) ประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 29 ข้อ จำแนกเป็นจำนวน 5 ด้าน ได้แก่

- 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ จำนวน 5 ข้อ
- 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 6 ข้อ

3) การนิเทศภายในของผู้	จำนวน 6 ข้อ
4) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้	จำนวน 6 ข้อ
5) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน	จำนวน 6 ข้อ

โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545: 100) ดังนี้

5 หมายถึง	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ที่มีค่าเฉลี่ยแต่ละด้านน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด พบว่ามี 6 ด้าน ประกอบด้วย

1) การกำหนดวิสัยทัศน์	จำนวน 5 ข้อ
2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	จำนวน 6 ข้อ
3) การนิเทศภายในของผู้บริหาร	จำนวน 6 ข้อ
4) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้	จำนวน 6 ข้อ
5) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน	จำนวน 6 ข้อ

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 198 คน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา และครูผู้สอนภายในสถานศึกษา แล้วนัดวันเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปให้ด้วยตนเองและส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ด้วยโปรแกรม google form และสร้าง QR Code
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาเพื่อทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัสเพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์
4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก ทั้งสิ้น 5 ท่าน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้
 - 4.1 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
 - 4.2 ผู้วิจัยสรุปรวบรวมความคิดเห็นทันทีที่จบการสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน
 - 4.3 เมื่อการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง ผู้วิจัยจะสรุปอีกครั้งซึ่งหากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนมีความ คิดเห็นเพิ่มเติมก็จะบันทึกเพิ่มเติมอีกครั้ง
 - 4.4 การสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยได้จดบันทึก และบันทึกการสัมภาษณ์ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไว้ทุกครั้ง โดยขออนุญาตในการบันทึกต่อผู้ให้สัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก โดยภาพรวม ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.65) และหากพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.47) และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.46) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการนิเทศภายในของผู้บริหาร ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.80) และด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.79) ตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.79)

2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก มีดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครู บุคลากรในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย พันธกิจและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษาร่วมกัน ให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาวิชาชีพของครู

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรและการสอน โดยการจัดทำหลักสูตรการสอนของสถานศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน พัฒนาหลักสูตรและการสอนให้ทันสมัยเสมอ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กำกับติดตามให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประชุมชี้แจงการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จ

2.3 ด้านการนิเทศภายในของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมกับครูวางแผนการนิเทศภายในเพื่อสร้างความเข้าใจและใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในสถานศึกษา นิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูตามแผนที่กำหนด จัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูด้วยกันเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน

2.4 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีสถานที่เพื่อใช้ในการเรียนที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ เพราะการมีสถานที่เพียงพอจะทำให้ครูผู้สอนก็จัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

2.5 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดให้ครูพัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด ควรกำหนดให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม นำผลการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา จัดให้มีการวิเคราะห์ผลการเรียนเพื่อตรวจสอบจุดเด่นจุดด้อยทางการเรียนของนักเรียนในแต่ละภาคเรียน ส่งเสริมให้ครูนำผลการวิเคราะห์นักเรียนมาใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าด้านการเรียนของผู้เรียนตามเป้าหมาย

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก โดยภาพรวม ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เกตุสุตา กังการจร (2560) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี เขต 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการนิเทศและประเมินผลการจัดการสอน และด้านการจัดให้มีสิ่งเสริมสภาพการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี เขต 4 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ยกเว้น ด้านกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน และด้านการควบคุมเวลาในการสอน ที่ไม่แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี เขต 4 ชัยภัทร ขันดี (2558) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนดีศรีตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนดีศรีตำบล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้บริหาร

สถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการด้านการเรียนการสอน และด้านการกำหนดภารกิจของสถานศึกษา

2.1 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครู บุคลากรในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย พันธกิจและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ร่วมกันวางแผนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในแต่ละปีการศึกษา ร่วมกันให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาวิชาชีพของครู การรับฟังความคิดเห็นของครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างมากของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา พัฒนาวิชาชีพของครูให้เป็นผู้นำทางวิชาการ อำนวยความสะดวกในการทำงานให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีความสนใจและใส่ใจในการจัดการเรียนการสอนของครู นอกจากการชี้แจง กำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนแล้วนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรอำนวยความสะดวกในด้านอื่น ๆ เพื่อให้ครูในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อรรถพร หันแถลง (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคามมี 5 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ มี 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ มี 6 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มี 5 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์สภาพ ปัจจุบัน พบว่า อยู่ในระดับมากและสภาพพึงประสงค์ 2) แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มี 43 แนวทาง 5 ด้าน ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ และด้านเป็นแบบอย่างที่ดี ผลการประเมินการเหมาะสมความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีความเป็นได้ระดับมากที่สุด

2.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรและการสอน โดยการจัดทำหลักสูตรการสอนของสถานศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน พัฒนาหลักสูตรและการสอนให้ทันสมัยเสมอ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กำกับติดตามให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประชุมชี้แจงการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนที่ตรงตามหลักสูตร และตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิยมล ญาวิลาศ (2559) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 พบว่า ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และส่งเสริมให้ครูได้ร่วมวางแผนการวัดผล/ประเมินผลโดยปราศจากกรอบกำหนด หรือนโยบายบังคับการให้ผลการเรียนของนักเรียน มีการประเมินตามสภาพจริง

2.3 ด้านการนิเทศภายในของผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมกับครูวางแผนการนิเทศภายในเพื่อสร้างความเข้าใจและใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากในสถานศึกษา นิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูตามแผนที่กำหนด จัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูด้วยกัน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ครูผู้สอนได้เรียนรู้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย ควรเข้าเยี่ยมห้องเรียน สังเกตการณ์สอน อย่างเป็นกัลยาณมิตร จัดให้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ครูหลังการนิเทศ นำผลการนิเทศมาสะท้อนกลับเพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งได้ถอดบทเรียนจากการจัดการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลและความหลากหลายของผู้เรียน และให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาตทิพย์ ด้ายศ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการประเมินผล และรายงานผลการนิเทศ การสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ การวางแผนการนิเทศ และกำหนดทางเลือก และด้านการศึกษาในสภาพปัจจุบันตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

2.4 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีสถานที่เพื่อใช้ในการเรียนที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ เพราะการมีสถานที่เพียงพอจะทำให้ครูผู้สอนก็จัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สนับสนุนด้านการจัดหาสื่อ อุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้งานได้จริง เพื่อสนับสนุนการผลิกระบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมงานวิชาการในสถานศึกษา จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แก่ครูและนักเรียน เพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรม และรูปแบบการเรียนรู้ที่ทันสมัย และหลากหลาย ให้รางวัล ชมเชยหรือให้กำลังใจครูและนักเรียนที่สร้างผลงาน เป็นการเสริมสร้างพลังขององค์กรโดยบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ สร้างขวัญ กำลังใจให้กับผู้เรียนและครู มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดความไว้วางใจในการร่วมงานและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สิวราช อินตะวิชัย (2563) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี พบว่า 1) ระดับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่าอยู่ในระดับมาก (3.97) และความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้กับความคิดสร้างสรรค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 2) แนวทางการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของโรงเรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านกายภาพที่มีอย่างเพียงพอในสภาพใช้งาน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านบรรยากาศในชั้นเรียนที่เน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เป็นกันเองและการสื่อสารที่เป็นมิตร และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีหลักการที่ชี้แนะนักเรียนเป็นสำคัญ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกการศึกษาเรียนรู้

2.5 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดให้ครูพัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียนของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนด ควรกำหนดให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม นำผลการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา จัดให้มีการวิเคราะห์ผลการเรียนเพื่อตรวจสอบจุดเด่นจุดด้อยทางการเรียนของนักเรียนในแต่ละภาคเรียน ส่งเสริมให้ครูนำผลการวิเคราะห์นักเรียนมาใช้ในการพัฒนาความก้าวหน้าด้านการเรียนของผู้เรียนตามเป้าหมาย กำหนดให้ครูได้เยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ให้ความช่วยเหลือกรณีผู้เรียนเกิดปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เต็มศักยภาพ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภาภรณ์ ทะวะละ (2565) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า 10 ด้านความริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมา คือด้านคุณภาพของงาน และด้านความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ 2) จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารควรวิเคราะห์ปัญหาจากสถานศึกษาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์ปัญหาจากสถานการณ์ปัจจุบันคิดแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ ๆ ใช้กระบวนการบริหารสถานศึกษา โดยนำวงจร PDCA มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ควรนำแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ที่ควรพัฒนา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การนิเทศภายในของผู้บริหาร 4) การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 5) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ควรมีการจัดอบรมครูและบุคลากรในด้านพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ควรมีการจัดอบรมครูและบุคลากรในเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารทางวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาให้เหมาะสมและครอบคลุม ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ทั้งหมด

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยทักษะผู้บริหารที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

2.4 ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก

เอกสารอ้างอิง

- เกตุสุดา กิ่งการจร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 4 สระบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กำธร ปุณณวัฒน์กุล. (2550). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารการศึกษา กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยภัทร ชันดี. (2558). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนดีศรีตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ไชย ภาวะบุตร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการ Academic Leadership ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). ภาวะผู้นำ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อการประยุกต์ใช้ทางการศึกษา. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- ธารทิพย์ ด้ายศ. (2561). การนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ธร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป ทฤษฎี วิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- นิคมล ญาวิลาศ. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2552). หลักการแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนตรี.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2551). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. พัทลุง: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพฯ: เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก. (2563). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก (พ.ศ. 2563 - 2565). นครนายก: ผู้แต่ง.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544ก). รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- _____. (2544ข). สังคมได้อะไร.....จากการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- สิวราช อินตะวิชัย. (2563). การศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาภรณ์ ทะวะละ. (2565). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อรพรรณ หันแฉ่ง. (2563). การพัฒนาแนวทางสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610.